

ජීවනෝපාය වත්කම් කෙරෙහි නායයෑම් උපද්‍රවයෙහි බලපෑම: රත්නොට ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසය ඇසුරින්

වන්දසේන, එම්.එම්.ඩී.එල්, තෙන්නකෝන්, ටී. එම්. එස්. පී. කේ.
භූගෝලවිද්‍යා අධ්‍යයනාංශය

madushanichandrasena9@gmail.com

හැඳින්වීම

ස්වාභාවික උපද්‍රව යන්න අදවන විට නිරන්තරයෙන් සාකච්ඡාවට භාජනය වන තේමාවක් ලෙස හඳුනා ගත හැකිවේ. පෘථිවි අභ්‍යන්තර සාධක මෙන්ම බාහිර සාධක හේතු කොට ගෙන මෙම ස්වාභාවික ක්‍රියාවලිය ඇතිවීම සාමාන්‍ය දෙයක් වුවත් එම ස්වාභාවික සංසිද්ධීන් තිවු කිරීමට මිනිසාගේ දායකත්වය වැඩිවීම හේතුවෙන් වර්තමානය වන විට එය උපද්‍රවයක් බවට පත්වී තිබේ. මේ අනුව නායයෑම්, ගංවතුර, ගිනිකඳු පිපිරීම ආදිය ප්‍රධාන වශයෙන් උපද්‍රව ලෙස ලෝකය පුරාම හඳුනා ගෙන තිබේ. මෙම පර්යේෂණයේදී නායයෑම් පිළිබඳ විශේෂ අවධානය යොමු කරන අතර නායයෑමක් යනු විශාල ප්‍රදේශයක පොළොව සෙලවීමේ භූගෝලීය සංසිද්ධිය ලෙස හඳුනා ගත හැකිවේ. එයින් ගිලා බැසීම, ගල් වැටීම සහ කඳු කොටස් ගලායෑම් සිදුවේ. නායයෑමක් යන්න දහනායක (1998) පෙන්වා දෙන්නේ "උස් ස්ථානයක සිට පහත් ස්ථානයක් දක්වා බැවුම් දිගේ ගුරුත්ව බලය නිසා මැටි, රොන්මඩ, වැලි, බොරලු, විශාල ගල් වලින් සමන්විතව ගලායාමක්" බවයි. නායයෑම් වලට භෞතික හා මානව සාධක රාශියක් බලපාන අතර අද වන විට මිනිසාගේ අක්‍රමවත් ක්‍රියාවන්ගේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස නායයෑම් උග්‍ර වී ඇති අතර මිනිසාටද ඒවායේ අහිතකර බලපෑම් සෘජුව එල්ල කරයි. ඒ අනුව නායයෑම් වල බලපෑම් පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීමේදී ආර්ථිකය, සමාජය, සංස්කෘතිය හා පරිසරය යනාදී අංශ කෙරෙහි බලපෑම් සිදුකිරීම දැක ගත හැකිවේ. මේ සියලු අංශ පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීමේදී මේ සියල්ල ඇතුළත් ජීවනෝපාය වත්කම් සංකල්පය කෙරෙහි නායයෑමක් කෙසේ බලපෑම් කරන්නේ ද යන්න මූලිකවම සොයා බැලීම සිදුවේ. ඒ අනුව ජීවනෝපාය යන්න පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීමේ දී "මිනිසුන්ගේ හැකියාවන් හා වත්කම් භාවිත කරමින් ඔවුන් ජීවත් වීමට කිසියම් මාර්ගයක් සකසා ගැනීම ජීවන මාර්ගයන් හෝ ජීවනෝපායන් වේ" (Department For International Development, 2000). වත්කමක් යනු අනාගතය සඳහා යම්කිසි ප්‍රතිලාභයක් නැතහොත් ඵලදාවක්, ආදායමක් ලැබීම වන අතර මුදල් හා භාණ්ඩ, ද්‍රව්‍ය, සම්පත් සංසරණය හා භාවිතය තුළින් වත්කම් උපයා ගත හැකිය. ජීවනෝපාය වත්කම් කෙරෙහි මේ අනුව නායයෑම් සිදුකරන බලපෑම කෙසේද යන්න විමර්ශනය කරන අතර ඒ අනුව මෙම පර්යේෂණයේ දී පහත සඳහන් පර්යේෂණ ගැටලු කෙරෙහි අවධානය යොමු කර ඇත. එනම් රත්නොට ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසය තුළ නායයෑම් සිදුවීමේ ප්‍රවණතාවය කෙසේ ද? අධ්‍යයන ප්‍රදේශයේ සිදුවන නායයෑම් උපද්‍රවය ජීවනෝපාය වත්කම් බිඳවැටීම කෙරෙහි බලපා ඇත්තේ කෙසේ ද? අධ්‍යයන ප්‍රදේශයේ නායයෑම් උපද්‍රවයෙන් ජීවනෝපාය වත්කම් කෙරෙහි සිදුවී ඇති බලපෑම් වැළැක්වීම හෝ අවම කිරීම සඳහා සුදුසු

විසඳුම් මොනවා ද? යනාදියයි. ජීවනෝපාය වත්කම් කෙරෙහි නායයෑම් උපද්‍රවයෙහි බලපෑම අධ්‍යයනය කිරීම හා ඒ ආශ්‍රිත බලපෑම් අවම කිරීමට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග යෝජනා කිරීම මෙම පර්යේෂණයේ ප්‍රධාන අරමුණ වේ. මෙම අධ්‍යයනයෙහි නවමු බව, කාලීන බව, න්‍යායාත්මක බව හා ව්‍යවහාරිකව පවතින්නා වූ ප්‍රධාන වැදගත්කම් හා පර්යේෂණාත්මක වශයෙන් ඇති හිඬස පිරවීමේ ශක්‍යතාවය ඒ අනුව සැපිරීමේ හැකියාව මෙයින් අත්විය.

ක්‍රමවේදය

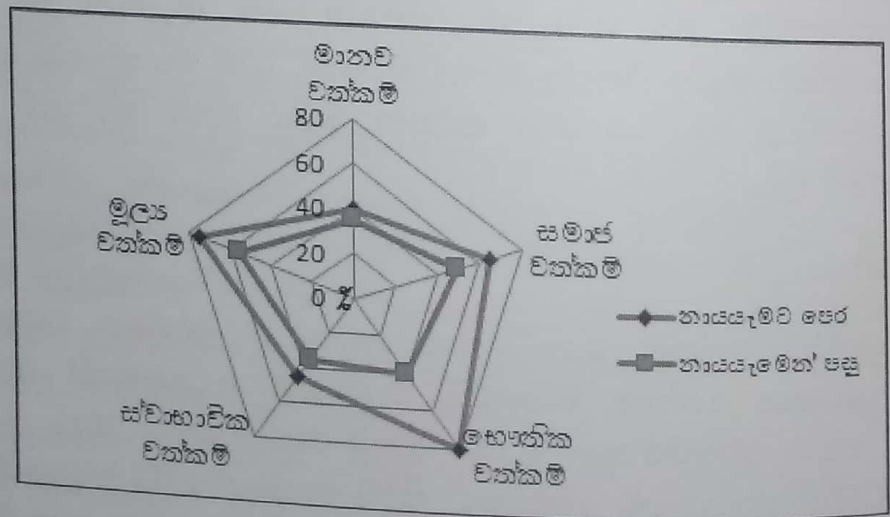
ශ්‍රී ලංකාවේ මධ්‍යම පළාතේ මාතලේ දිස්ත්‍රික්කයේ රත්තොට ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයෙහි බහිරකිරිඇල්ල (E375D), මඩකුඹුර (E375F), වෙලංගහවත්ත (E376A) යන නායයෑම් උපද්‍රවයෙහි බලපෑමට බෙහෙවින්ම හසුවන ග්‍රාමනිලධාරී වසම් 03ක් අධ්‍යයන ප්‍රදේශය ලෙස මෙහිදී තෝරා ගන්නා ලදී. මේ අනුව ග්‍රාමනිලධාරී වසම් තුනේ නායයෑමේ බලපෑමට හසුවූ මුළු පවුල් සංඛ්‍යාව 167කි. නියදිය වශයෙන් බලපෑමට ලක්වූ පවුල් වලින් 30%ක නියෝජනයකින් යුතුව පවුල් 50ක් රැන්ඩම් වශව භාවිත කර තෝරා ගන්නා ලදී. දත්ත එක්රැස් කිරීම සඳහා ප්‍රාථමික මූලාශ්‍ර වශයෙන් ප්‍රශ්නාවලිය, සම්මුඛ සාකච්ඡා, ඉලක්ක ගත කණ්ඩායම් සාකච්ඡා, සිද්ධි අධ්‍යයනය යොදා ගනු ලැබූ අතර ද්විතියික මූලාශ්‍ර වශයෙන් ආයතනික වාර්තා, පොත්පත්, සඟරා ,අන්තර්ජාලය භාවිතයට ගන්නා ලදී. දත්ත හා තොරතුරු විශ්ලේෂණය හා ඉදිරිපත් කිරීමේදී ප්‍රමාණාත්මක දත්ත විශ්ලේෂණය කේන්ද්‍රික ප්‍රවණතා මිනුම් භාවිතය හා ප්‍රතිගත විශ්ලේෂණය සිදුකරන ලදී. ගුණාත්මක දත්ත විශ්ලේෂණයේදී නිරීක්ෂණ හා සම්මුඛ සාකච්ඡා යටතේ ලැබුණු තොරතුරු අදාළ තේමා යටතේ සංක්ෂිප්ත කර දක්වා ඇත. සිද්ධි අධ්‍යයනය මගින් ලැබෙන විස්තරාත්මක තොරතුරු ඒ ආකාරයෙන්ම ඉදිරිපත් කර ඇති අතර අධ්‍යයනය ප්‍රදේශයට අදාළ සිතියම් සකස් කිරීමේදී GIS මෘදුකාංගය යොදා ගන්නා ලදී. ප්‍රස්තාර, සිතියම්, වගු හා රූප සටහන් ආදිය දත්ත ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා භාවිතයට ගන්නා ලදී.

සොයාගැනීම්

රත්තොට ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසය අධ්‍යයන ප්‍රදේශය වශයෙන් යොදා ගනිමින් ජීවනෝපාය වත්කම් කෙරෙහි නායයෑම් උපද්‍රවයෙහි බලපෑම ලෙස සිදුකරන ලද මෙම පර්යේෂණය තුළින් අනාවරණය වූයේ 2010 - 2018 දක්වා කාලය තුළදී වැඩිම නායයෑමේ බලපෑමක් සිදුව ඇත්තේ 2012 වර්ෂයේදී බවයි. එම බලපෑම සිදුවූ පවුල් 369ක් වූ අතර 2012 වර්ෂයේ මෙම ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසයේ ජීවත් වූ සමස්ත පවුල් 15882න් 2.3%ක ප්‍රමාණයක් ඒ අනුව එම බලපෑමට ලක්ව ඇත. නායයෑම් වල කාලීන ප්‍රවණතා හඳුනා ගැනීමේදී මෙම ප්‍රදේශයේ 2010 - 2018 කාල පරාසය තුළ නායයෑම් සිදුවූ මාස ලෙස නොවැම්බර්, දෙසැම්බර් සහ ජනවාරි යන මාසයන් හඳුනාගත හැකිය. 2010 වර්ෂයෙන් පසු කාලීනව නායයෑම් අවදානම් ප්‍රදේශ වර්ධනය වීමේ ප්‍රතිශතය 14%ක් ලෙස හඳුනා ගත හැකිවේ. නායයෑම් අවදානම මත 2011 සිට 2018.07.31 දක්වා පවුල් 248 ක් තාවක පදිංචි කිරීම සඳහා යෝජනා වී ඇති අතර එය සමස්ත පවුල් සංඛ්‍යාවෙන්

1.4% කි. ඒ අනුව නායයෑමේ බලපෑමට ලක්ව ඇති පවුල් සඳහා විකල්ප ඉඩම් ලබා දීමේ දුර්වලතා මෙන්ම විශාල ප්‍රමාදතාවයක් දක්නට ලැබෙන අතර එසේ අවදානම් පවුල් 55% ක් සඳහා තවමත් ඉඩම් ලැබී නොමැත. තවද දැනට නැවත පදිංචි කිරීම සිදුකල ඉඩම් වල ද ගැටලුකාරී තත්ත්වයන් පැනනැගී ඇති බැවින් එම ජනයා නැවත තම ප්‍රදේශයට පැමිණීම සිදුව තිබේ. එසේම ආදායම් ඉපයීමේ මාර්ග අතර වැඩිම බලපෑම කෘෂි කාර්මික අංශයට සිදුවී ඇති අතර එය 38%ක් වේ. නායයෑම් හේතු කොට ගෙන පවුල් 58%ක ගෘහස්ථ විදුලිබල පද්ධතියට හානි සිදුවී ඇත. නායයෑම් පාලනය කිරීම සඳහා ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානය මගින් අනෙක් සියලු ආයතන වලට සාපේක්ෂව දායකත්වයක් ලබා දෙන අතර එම ආයතනය මගින් ප්‍රදේශයේ නායයෑමේ අවදානම් ප්‍රදේශ හඳුනා ගනිමින් එහි දත්ත සැලසුම් වගකිව යුතු ආයතන සඳහා ලබා දුන්නද ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා මුදල් වෙන් නොකිරීම මෙන්ම අදාළ නිලධාරීන්ගේ අකාර්යක්ෂමතාව මත ප්‍රදේශයේ සිදුකරන නිරන්තර ක්ෂේත්‍ර පරීක්ෂණ වල ප්‍රතිඵලයක් අත්කර ගත නොහැකිවී ඇත. අවිධිමත් ඉඩම් පරිහරණයද ප්‍රදේශයේ හඳුනා ගත හැකි අතර ඒ අනුව බැවුම් 60% වැඩි බිම් වල වාර්ෂික බෝග වගා කර ඇති ප්‍රදේශ, පාරිසරික වශයෙන් යෝග්‍ය නොවූ ඉඩම් ගොඩ කිරීම, නායයෑම් වලට ගොදුරු විය හැකි ජනාවාස පිහිටි ප්‍රදේශ මෙන්ම අනවසර බණිජ කැණීම් යනාදී මානව ක්‍රියා පාලනය කිරීමට විධිමත් යාන්ත්‍රණයක්ද දක්නට නොලැබේ. සමස්තයක් ලෙස ජීවනෝපාය වත්කම් සඳහා නායයෑමට පෙර තිබූ තත්ත්වයට සාපේක්ෂව නායයෑමෙන් පසු බලපෑම් සිදුව ඇති ආකාරය අනුව බර තැබීමකින් යුතුව ප්‍රතිශතාත්මකව හඳුනා ගැනීමේදී එය රූපසටහන් අංක 1 මගින් දක්වා ඇත.

රූපසටහන් අංක 1 : නායයෑමට පෙර හා පසු ජීවනෝපාය වත්කම් මට්ටම

මූලාශ්‍රය: නියදි සමීක්ෂණය, 2018.

රූපසටහන් අංක 1හි දැක්වෙන ආකාරයට ජනයා තුළ නායයෑම් උපද්‍රවයට මුහුණ දීමට පෙර පංචවිධ ජීවනෝපාය වත්කම් අතර භෞතික, මූල්‍ය හා සමාජ වත්කම් ප්‍රශස්ත මට්ටමක තිබී ඇති අතර නායයෑම් උපද්‍රවයෙන් පසු භෞතික හා මූල්‍ය වත්කම් සිග්‍රයෙන් අඩුවී ඇත. මානව, ස්වාභාවික හා සමාජ වත්කම් වල කැපී පෙනෙන වෙනසක් සිදුවී නොමැත.

නිගමන

ජීවනෝපාය වත්කම් කෙරෙහි නායයෑම් උපද්‍රවයෙහි බලපෑම් පිළිබඳ අධ්‍යයනයට අනුව තිරසාර සංවර්ධනයක් උදෙසා ප්‍රදේශයක් මෙහෙයවීමේ දී ඉතා වැදගත් අංශයක් වන ජීවනෝපාය වත්කම් නායයෑම් වැනි ස්වාභාවික උපද්‍රවයක් මගින් විනාශයට ලක්වීම සමස්ත ජීවී ප්‍රජාව කෙරෙහිම අහිතකර බලපෑම් ඇති කිරීමට සමත්වී ඇති බව හඳුනා ගත හැක. නායයෑම් මගින් ඇති වන සුන්බුන් ඉවත් කිරීම හා හානි අලුත්වැඩියා කිරීම ආදී ගැටලු මාර්ග මෙන්ම වාසස්ථාන සම්බන්ධයෙන් පැන නැගී ඇති අතර රටේ ඉදිරි සංවර්ධන ව්‍යාපෘති වලට යෙදවීමට තිබූ මුදල් ආපදා සහන සේවා සඳහා යෙදවීමට වීම මෙන්ම නායයෑම් සිදුවන ප්‍රදේශ සංරක්ෂණය සඳහා යෙදවීමට සිදුවීම මත විශාල ගැටලු රාශියක් උද්ගත වන අතර ඒ අනුව අනවසර ඉඩම් වල නිවාස ඉදිකරන්නන් සඳහා බලපත්‍ර නොදීම, නායයෑම් ඇතිවීම වැළැක්වීමට කඳුකර ප්‍රදේශය තුළ ගල්වැටි යෙදීම, වගා ඉඩම් වල වගාවන් මෙන්ම ඉදිකිරීම් ද බැවුමට සරිලන පරිදි සකස් කිරීම, ස්ථාවර ගල් වැටි හා කාණු පද්ධතිය සැකසීම වැනි භූ තාක්ෂණික ක්‍රම අනුව සිදු කිරීමත් මගින් නායයෑම් වළක්වා ගැනීමත් බලපෑම අවම කරගැනීමත් තුළින් කාලීනව ප්‍රදේශයේ ජීවනෝපාය වත්කම් සඳහා වන ගැටලු වලට සාර්ථකව මුහුණ දීමට හැකියාව උදාවේ.

මුඛ්‍ය පද: උපද්‍රවයන්හි බලපෑම්, ජීවනෝපාය වත්කම්, නායයෑම්

මූලාශ්‍ර නාමාවලිය

දහනායක, කේ. (1998), නායයෑම් සමඟ ජීවත්වීම, සමාජ සේවා අමාත්‍යාංශය, බත්තරමුල්ල.

ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලය. (2007-2018), සම්පත් පැතිකඩ, රත්තොට.

Department for International Development. (2000). Sustainable Livelihoods Guidance Sheets. Department for International Development.

http://www.livelihoods.org/info/info_guidancesheets.html

(Accessed: 25.05.2018)